

Przedłożenie rządowe.

L. 13 379

pr.

Do

Jego Ekscelencyi Jaśnie Oświeconego Księcia
Eustachego Sanguszki,

Jego C. i K. Mości rzeczywistego tajnego Radcy, Marszałka krajowego etc. etc.

we

Lwowie.

Jaśnie Oświecony Książę!

Jego ces. i król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 26. grudnia 1894 raczył odmówić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na posiedzeniu z dnia 15. lutego 1894 projektowi ustawy, mocą której miały być zmienione niektóre postanowienia ustawy z dnia 25. czerwca 1873 (Dz. u. kr. Nr. 255) o władzach nadzorczych szkolnych okręgowych i miejscowych, a zarazem raczył upoważnić Jego Ekscelencyę Pana Ministra wyznań i oświaty do wniesienia w Sejmie Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem jako przedłożeń rządowych załączonych projektów ustawy, którymi z jednej strony nadzór szkolny miejscowy, z drugiej zaś zakładanie szkół publicznych ludowych i uczęszczanie do nich na nowo mają być uregulowane.

Motywa, które zniewoliły c. k. Rząd do tego, aby wspomnianego przez Sejm uchwalonego projektu ustawy do Najwyższej sankcyi nie zalecić, były następujące:

Sejm przyznał wprawdzie obszarowi dworskiemu prawo zasiadania i głosowania w Radzie szkolnej miejscowej, jednakże nie unormował, jak prawo to miałyby być wykonywanem w tym przypadku, jeżeli w zakresie jednej Rady szkolnej miejscowej leży kilka obszarów dworskich, lub jeżeli jeden obszar dworski należy do kilku współwłaścicieli.

Ta luka w projekcie ustawy spowodowałaby przy przeprowadzeniu ewentualnej ustawy wielkie trudności i spory.

Dalsze postanowienie projektu ustawy, według którego każdej grupie, reprezentującej odrębne interesa, przyznano prawo założenia swojego veto przeciw uchwałom Rady szkolnej miejscowej, doprowadziłoby do rozlicznych nadużyć, a możliwie nawet do zupełnego sparaliżowania działalności Rady szkolnej miejscowej, względnie do przerzucenia jej agend na Rady szkolne okręgowe, które temu zadaniu tem mniej mogłyby odpowiedzieć, że są już teraz dotychczasowymi agendami przeciążone.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Jego Ekscelencyę Księcia Marszałka wskutek reskryptu J. E. Pana Ministra wyznań i oświaty z dnia 28. grudnia 1894 l. 29.993, a zarazem na mocy powołanego Najwyższego postanowienia i powyższego reskryptu J. E. Pana Ministra wyznań i oświaty mam zaszczyt złożyć do łaski Marszałkowskiej, jako przedłożenia rządowe, dołączone w polskim i ruskim tekście wyżej wspomniane projekty ustaw o nadzorze szkolnym miejscowym i o zakładaniu publicznych szkół ludowych i uczęszczaniu do nich i upraszam Jaśnie Oświeconego Księcia, aby zechciał te przedłożenia rządowe wnieść na jednym z pierwszych posiedzeń Sejmu krajowego.

Zarazem mam zaszczyt do projektów dołączyć uwagi objaśniające.

Przy tej sposobności proszę przyjąć wyraz mego wysokiego poważania.

Lwów, dnia 29. grudnia 1894.

Badeni.

Ustawa

z dnia o zakładaniu i urządzeniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi łącznie z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Tytuł I.

O zakładaniu i urządzeniu szkół ludowych.

A. Szkoły pospolite.

Art. 1.

Szkoły ludowe pospolite, podając wiadomości ludziom wszelkiego stanu najpotrzebniejsze, urządzone będą tak, ażeby dzieci z nauki czerpały oświecenie o zasadach religijnych i moralnych i o obowiązkach obywatelskich, tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności, miejsca i czasu prawdopodobnie poświęca.

W szkołach pięcio- i więcejklasowych nauka ma być tak rozłożona i prowadzona, ażeby uczniowie po ukończeniu czwartego roku nauki z pomyślnym skutkiem byli dostatecznie przysposobieni do pobierania nauki w szkole średniej lub wydziałowej.

Art. 2.

Szkoła publiczna ludowa ma być wszędzie zaprowadzoną, gdzie w promieniu jednej godziny drogi i po przeciętnem z pięciu lat obliczeniu, znajdzie się więcej niż 40 dzieci obowiązanych do nauki szkolnej, któreby w razie przeciwnym musiały chodzić do szkoły oddalonej więcej niż cztery kilometry od ich mieszkania.

Art. 3.

Liczba nauczycieli w każdej szkole stosować się będzie do liczby jej uczniów. Jeżeli liczba uczniów pobierających naukę codzienną przez trzy następujące po sobie lata dosięga w przecięciu 80, należy

bezw warunkowo postarać się o drugiego nauczyciela; o trzeciego, gdy ta liczba dojdzie do 160, i w tym stosunku dalej.

Gdzie zostanie zaprowadzoną nauka półdniowa, przypadnie stu uczniów na jednego nauczyciela.

Za podstawę obliczenia tego przyjęć należy liczbę dzieci obowiązanych do nauki szkolnej z początkiem roku szkolnego.

Rada szkolna krajowa podniesie jednak w szkole liczbę nauczycieli ponad ten wymiar, jeżeli na opłacenie nadliczbowych nauczycieli znajdują się środki pochodzące z dobrowolnego zobowiązania.

Art. 4.

Dziewczęta mają pobierać naukę o ile można oddzielnie od chłopców.

Szkoła sześcioklasowa i piąta klasa szkoły pięcioklasowej nie mogą być pod względem płci młodzieży mieszane.

Art. 5.

Jeżeli w szkole czteroklasowej we wszystkich klasach, a w szkole więcejklasowej w czterech klasach niższych muszą być otwarte oddziały równorzędne, należy szkołę tę podzielić na dwie szkoły osobne.

Gdzie stosunki komunikacyjne peryodycznie lub trwale uczęszczanie młodzieży do szkoły jedno- lub dwuklasowej wiejskiej bardzo utrudniają, a gdzie ze względu na liczbę dzieci dane są warunki ustawowe rozszerzenia tej szkoły, tam zamiast ją rozszerzać, należy otwarcie drugiej szkoły zarządzić.

Art. 6.

Pozostawia się w ogóle uznaniu władz szkolnych, o ile nauczycielki mogą być użyte w szkołach, w których chłopcy bądź osobno, bądź łącznie z dziewczętami pobierają naukę.

W szkołach tego rodzaju więcej niż trzechklasowych mogą nauczycielki pełnić obowiązki tylko w trzech klasach niższych.

B. Szkoły wydziałowe.

Art. 7.

W miastach zaliczonych w art. 11. ustawy krajowej z dnia 15. czerwca 1892 (Dz. u. kr. Nr. 40) do klasy I., II. i III., zaprowadzone będą szkoły wydziałowe, osobne dla chłopców a osobne dla dziewcząt.

Do założenia takiej szkoły przystąpi jednak Rada szkolna krajowa dopiero wówczas, jeżeli w danym mieście klasa szósta szkoły sześcioklasowej liczyć będzie najmniej trzydziestu uczniów a względnie uczennic.

Koszta założenia i utrzymania tych szkół wydziałowych pokrywać należy w sposób określony ustawą z dnia 24. kwietnia 1894 (Nr. 49 Dz. u. kr.) o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych tudzież o funduszach szkolnych.

W innych miejscowościach szkoły wydziałowe mogą być założone, jeżeli znajdują się fundusze potrzebne dla trwałego pokrycia kosztów ich utrzymania.

Art. 8.

Szkoły wydziałowe połączone będą z czterema niższymi klasami szkoły pospolitej pod wspólną dyrekcją a obejmować kurs nauki trzechletni.

Art. 9.

W szkołach wydziałowych ma być oprócz dyrektora i katechety przynajmniej trzech nauczycieli a względnie nauczycielek.

Art. 10.

Warunkiem przyjęcia do szkoły wydziałowej jest ukończenie czterech niższych klas szkoły pospolitej z pomyślnym skutkiem lub złożenie egzaminu wstępnego z nauki w klasach tych udzielanej.

Art. 11.

Szkoły wydziałowe chłopców mają zadanie udzielać nauki sięgającej poza cel wskazany nauce w szkole pospolitej, a przysposabiać przedewszystkiem do zawodu praktycznego w przemyśle i handlu, oraz do szkół zawodowych, do których przy wstępie nie jest wymaganem ukończenie szkoły średniej.

Zarazem będą one przygotowywać do seminaryów nauczycielskich.

Art. 12.

W szkołach tych przedmiotami nauki będą:

1. religia,
2. język wykładowy z nauką stylu praktycznego, względnie także drugi język krajowy,
3. język niemiecki z nauką stylu praktycznego,
4. historia i geografia ze szczególnem uwzględnieniem kraju rodzinnego i obowiązującej konstytucyi państwa,
5. historia naturalna,
6. fizyka,
7. rachunki w połączeniu z rachunkowością pojedynczą,
8. geometrya z rysunkiem geometrycznym,
9. rysunki odręczne,
10. kaligrafia,
11. śpiew,
12. nauka zręczności,
13. gimnastyka.

Układając plan nauki, uwzględnić należy obok ogólnego celu szkoły, miejscowe potrzeby i stosunki.

Art. 13.

W szkołach wydziałowych dziewcząt nauka stosować się będzie do właściwych tej płci potrzeb i usposobień i przyszłego jej stanowiska w rodzinie.

Przedmioty nauki będą teżsame, co w szkołach wydziałowych chłopców, z następującymi zmianami:

- a) miejsce nauki zręczności zajmie nauka robót kobiecych;
- b) gimnastyka nie będzie przedmiotem obowiązkowym.

Art. 14.

Szkoła wydziałowa żeńska może być rozszerzoną dodaniem dwóch lub trzech klas wyższych, o ile na ich utrzymanie znajdują się fundusze.

W szkole tak rozszerzonej przedmiotami nauki obok wymienionych w art. poprzednim będzie: język francuski, historia literatury ojczystej, najważniejsze wiadomości z literatury powszechnej i historii sztuki, nauka higieny i gospodarstwa domowego.

Trzy klasy niższe tej szkoły będą planem swoim i urządzeniem odpowiadały w ogólności szkole wydziałowej trzechklasowej. Klasy wyższe będą zaś miały charakter kursów specjalnych i tworzyć w swoim planie naukowym całość w sobie zamkniętą.

Przedmiotów nauki w tych wyższych klasach mogą udzielać nauczyciele szkół wyższych za osobnem wynagrodzeniem.

Szkoły wydziałowe pięcio- i sześcioklasowe mogą być zorganizowane oddzielnie od szkoły pospolitej.

C. Nauka dopełniająca.

Art. 15.

Przy każdej szkole ludowej będą urządzone kursa nauki dopełniającej w porach dnia, tygodnia i roku takich, któreby nie przeszkadzały młodzieży poświęcać się obok tego zatrudnieniom praktycznym.

Kursa te będą oddzielne dla chłopców, a oddzielne dla dziewcząt.

Art. 16.

Kursa dla chłopców mają na celu utwierdzić młodzież w nauce nabytej w szkole codziennej i uzupełnić tę naukę wiadomościami teoretycznymi, a w danym razie praktycznymi, potrzebnymi dla życia praktycznego w kierunku rolniczym lub przemysłowym i handlowym.

Art. 17.

Nauki dopełniającej udzielać będą nauczyciele szkoły ludowej w granicach obowiązków określonych ustawą.

Do nauczania pewnych przedmiotów mogą być jednak przyjęci nauczyciele pomocniczy za osobnem wynagrodzeniem.

Art. 18.

Uczniowie uczęszczający na naukę dopełniającą brać będą udział w ćwiczeniach religijnych, jakie władza kościelna dla nich przepisze a władza szkolna zaprowadzi.

Art. 19.

We wszystkich miejscowościach, w których ludność oddaje się przeważnie rolnictwu, nauka dopełniająca mieć będzie kierunek rolniczy i odbywać się w 2—6 godzinach tygodniowo.

Liczba godzin zależeć będzie od liczby nauczycieli, którymi rozporządza szkoła ludowa, przy której nauka dopełniająca się odbywa.

Art. 20.

Przynajmniej w jednej szkole ludowej więcejklasowej w każdym powiecie nauka dopełniająca rolnicza udzielaną będzie w szerszym zakresie, ażeby młodzieży, która szkołę ludową codzienną już ukończyła, udzielić wykształcenia teoretycznego, a w części i praktycznego, niezbędnego do prowadzenia małego wiejskiego gospodarstwa.

Nauka na takim kursie obejmować będzie 10 godzin nauki tygodniowej w zimie, a 3 godziny w lecie.

Nauka w zimie będzie przeważnie teoretyczna, w lecie wyłącznie praktyczna.

Ćwiczenia praktyczne odbywać się będą w ogrodzie i polu szkolnym oraz w miarę możliwości w gospodarstwach sąsiednich.

Do udzielania nauki na tych kursach dodany będzie szkole osobny nauczyciel kwalifikowany do szkół ludowych pospolitych a egzaminowany specjalnie z rolnictwa.

Nauczycielowi temu poruczone będzie w regule kierownictwo szkoły ludowej, przy której założono kursa.

Art. 21.

W miastach i w miasteczkach, których ludność oddaje się handlowi i przemysłowi, nauka dopełniająca mieć będzie charakter przemysłowy względnie handlowy i odbywać się w 6—10 godzinach tygodniowo.

Art. 22.

W miastach posiadających kilka szkół, kursa przemysłowe urządzone zostaną oddzielnie od handlowych.

Gdzie liczba szkół jest większą i kilka kursów przemysłowych względnie handlowych istnieć będzie, tam przy przepisaniu planu naukowego dla każdego z nich baczyć należy o ile można na to: a) ażeby je podzielić według pokrewnych gałęzi przemysłu, b) ażeby dla młodzieży mającej rozmaite przygotowanie urządzać osobne kursa.

Do celu każdego z tych kursów stosować się będzie ściśle liczba godzin i plan nauki.

Art. 23.

Kursa dopełniające dla dziewcząt mają na celu utwierdzić młodzież w nauce nabytej w szkole codziennej i uzupełnić tę naukę wiadomościami potrzebnymi kobiecie w jej życiu domowem.

Urządzone będą w 2—6 godzinach tygodniowo.

D. Inne kursa i zakłady naukowe.

Art. 24.

Ze szkołą ludową mogą być połączone :

- 1) zakłady wychowawcze dzieci nie obowiązanych jeszcze do nauki szkolnej;
- 2) kursa naukowe specjalne praktyczne dla młodzieży, która obowiązkową naukę szkolną ukończyła;
- 3) kursa czytania i pisania dla dorosłych, którzy nie uczęszczali do szkoły, a dla wieku swego do uczęszczania do szkoły nie są już obowiązani;
- 4) zakłady wychowawcze i naukowe dla dzieci upośledzonych na umyśle.

Art. 25.

Nauczyciele uczący w tych zakładach i kursach mają prawo do osobnego wynagrodzenia.

Do systemizowania ich pensji może jednak Rada szkolna krajowa dopiero wówczas przystąpić, jeżeli potrzebne do tego środki są zapewnione.

Art. 26.

Na kursach naukowych i w zakładach wymienionych w art. 14. oraz w art. 24. niniejszej ustawy, do których przymus uczęszczania oraz postanowienia ustawy o konkurencji szkolnej się nie stosują, może być za zezwoleniem Rady szkolnej krajowej ustanowioną opłata szkolna na rzecz stron, które kursa te względnie zakłady utrzymują.

E. Postępowanie przy zakładaniu szkół.

Art. 27.

O założeniu, przeistoczeniu i zwinięciu każdej szkoły ludowej i kursów naukowych z nią połączonych, jak też o założeniu i zwinięciu klas równorzędnych orzeka Rada szkolna krajowa na podstawie dochodzeń i rokowań przeprowadzonych przez Radę szkolną okręgową i jej wniosków.

Wszystkie okoliczności, dotyczące założenia lub przeistoczenia szkoły sprawdzi komisya po wysłuchaniu stron interesowanych, a jeżeli tego będzie potrzeba, przez oględziny na miejscu.

Do stwierdzenia odległości wystarczają daty urzędowe dostarczone przez rządowe organa techniczne.

Protokół komisji będzie podstawą orzeczeń.

Art. 28.

Władze szkolne starać się mają o to, ażeby potrzebne szkoły wszędzie, gdzie ich jeszcze niema, założone zostały i ażeby im zapewnić warunki trwałego istnienia i rozwoju.

Zakładanie nowych szkół dźać się jednakże powinno bez uszczerbku szkół poprzednio zorganizowanych.

Art. 29.

Gdzie szkoła lub kursa naukowe mają mieć pewien specjalny kierunek w myśl artykułów poprzednich niniejszej ustawy, tam Rada szkolna krajowa w orzeczeniu organizacyjnem wyda zarazem bliższe postanowienia o urządzeniu, o przedmiotach nauki i o planie ich naukowym, względnie zaś także bliższe postanowienia o rozdzieleniu młodzieży między pojedyncze kursa.

Tytuł II.

O uczęszczaniu do szkoły.

Art. 30.

Obowiązek uczęszczania do szkoły zaczyna się z ubiegłym siódmym rokiem życia i trwa:

- a) w miastach, w których założono szkołę wydziałową, przez lat siedm;
- b) we wszystkich innych miejscowościach przez lat sześć.

Dzieci będące w tym wieku winny uczęszczać do szkoły publicznej. Dzieci fizycznie dobrze rozwinięte mogą jednak naukę w szkole ludowej rozpocząć z ubiegłym szóstym rokiem życia.

Art. 31.

Obowiązek uczęszczania do szkoły ludowej na naukę codzienną ustaje po siedmiu, względnie po sześciu latach, jedynie pod warunkiem że uczeń udowodni dostateczną biegłość w przepisanych dla szkół ludowych gałęziach nauki.

Po ukończeniu szkoły ludowej codziennej winien jednak każdy uczeń, który nie uczęszcza do jakiegoś innego zakładu naukowego, uczęszczać jeszcze przez trzy lata na kursa nauki dopełniającej.

Osoby, które przekroczyły wiek szkolny, mogą korzystać z tej nauki we wszystkich lub pojedynczych przedmiotach za zezwoleniem kierownika szkoły, aż do ukończonego dwudziestego roku życia.

Art. 32.

Od uczęszczania do szkoły publicznej wolne są czasowo lub trwale dzieci, które uczęszczają do szkół wyższych, rolniczych, przemysłowych, handlowych, albo innych szkół zawodowych lub uzupełniających, o ile one są tak urządzone, że mogą zastąpić naukę udzielaną w szkołach ludowych; dalej dzieci, którym ułomności cielesne lub

umysłowe nie pozwalają uczęszczać do szkoły; wreszcie dzieci pobierające naukę w domu albo w prywatnym zakładzie naukowym.

W ostatnim przypadku odpowiedzialność za to, czy dzieci otrzymują taką przynajmniej naukę, jaka jest przepisana dla szkół ludowych, ciąży na rodzicach albo na ich zastępcach.

Jeżeli zachodzą w tej mierze jakie wątpliwości, ma Rada szkolna okręgowa w odpowiedni sposób przekonać się, czy wątpliwości te są uzasadnione lub nie.

Rodzice i ich zastępcy mają się poddać zarządzeniom wydanym w tej mierze. W razie potrzeby postąpi Rada szkolna okręgowa według przepisów w art. 34.—36. niniejszej ustawy.

Art. 33.

Najdalej na miesiąc przed rozpoczęciem każdego roku szkolnego sporządza Rada szkolna miejscowa wykaz wszystkich dzieci w wieku szkolnym będących, w obrębie związku szkolnego zamieszkałych, i to bez względu na ich przynależność do gminy lub na różnicę wyznania i obrządku, i zestawia w nim osobno te, które na mocy art. 32. uwalnia od uczęszczania do szkoły. Do wykazu wciągnąć należy także te dzieci, które uczęszczały przez sześć, a względnie siedm lat do szkoły, lecz nie uzyskały świadectwa z nauk w szkole ludowej nabytych. Osobno zaś zapisać należy w wykazie młodzież obowiązana do uczęszczania na naukę dopełniającą.

Art. 34.

Rodzice, względnie ich zastępcy prawni, powinni posyłać do publicznej szkoły ludowej dzieci, które do tego są obowiązane, a w myśl art. poprzedniego uwolnienia nie otrzymali.

Kto ukrywa dziecko przed spisem, lub poda okoliczności nieprawdziwe, aby je uwolnić od uczęszczania do szkoły, ulegnie grzywnie od 1 - 10 zł. w. a., albo w razie ubóstwa karze aresztu od 1 do 3 dni.

Kto w przeciągu 10 dni po rozpoczęciu roku szkolnego nie postara się o przyjęcie swego dziecka do szkoły, które do uczęszczania do niej jest obowiązane, ulegnie tej samej karze. W przypadkach §§. 176 i 177 ustawy cywilnej przewidzianych, należy do właściwego Sądu uczynić doniesienie.

Kto w ciągu roku szkolnego bez słusznych powodów nie posyła dziecka do szkoły, ulega karze pieniężnej od 50 ct. do 5 zł. w. a., albo karze aresztu od 1 do 2 dni, którą karę można podwoić, jeżeli przerwy powtarzają się częściej w tem samym półroczu szkolnem.

Art. 35.

Po upływie dni przeznaczonych na wpisy obowiązany jest nauczyciel przedłożyć bezzwłocznie Radzie szkolnej miejscowej wykaz dzieci obowiązanych a nie zapisanych, zaś Rada szkolna miejscowa obowiązana jest upomnieć rodziców jak najrychlej, ażeby dzieci zapisali.

W dziesięć dni po rozpoczęciu roku szkolnego, obowiązany jest nauczyciel przedłożyć bezpośrednio Radzie szkolnej okręgowej odpis wykazu sporządzonego w myśl art. 33. niniejszej ustawy i zanotować na nim dzieci, których dotychczas do szkoły nie zapisano.

Następnie zaś obowiązany jest nauczyciel co miesiąc przedkładać Radzie szkolnej okręgowej wykaz dzieci szkołę zaniehbujących.

Obydwa te ostatnie wykazy udzielać będzie nauczyciel równocześnie w odpisie Radzie szkolnej miejscowej, która ma prawo uwagi swoje o nich Radzie szkolnej okręgowej przedkładać.

Art. 36.

Na podstawie takich doniesień urzędowych wydawać będzie Rada szkolna okręgowa mandaty karne przeciw rodzicom i opiekunom winnym, nakładając na nich kary w myśl art. 34. niniejszej ustawy.

Mandat taki orzekający karę staje się prawomocnym, jeżeli strona skazana w przeciągu ośmiu dni od dnia doręczenia nie wniesie opozycji przeciw niemu do Rady szkolnej okręgowej, co w mandacie wyraźnie będzie wymienionem.

W razie założonej opozycji Rada szkolna okręgowa przesłucha stronę bądź w siedzibie urzędu, bądź przez delegata na miejscu, a sprawdziwszy okoliczności, wyda nowe orzeczenie.

Przeciw temu orzeczeniu służy stronie rekurs w ciągu dni ośmiu do Rady szkolnej krajowej, która o nim orzeka ostatecznie. Rekurs wniesiony być powinien na ręce Rady szkolnej okręgowej.

Rekursy wniesione przeciw orzeczeniom zapadłym w sprawie nierozpoczętego, zaniehbanego, lub przedwcześnie przerwanoego uczęszczania do szkoły, nie mają mocy wstrzymującej, jeżeli nie są skierowane przeciw wymierzeniu kar.

Art. 37.

Jeżeli strona, przeciw której wydano po raz pierwszy mandat karny, w ciągu dni ośmiu po doręczeniu mandatu udowodni poświadczaniem zarządu szkoły, że dziecko już zapisała i że ono na naukę uczęszcza, w takim razie Radzie szkolnej okręgowej służy prawo uwolnienia strony od kary nałożonej mandatem.

Art. 38.

Wykonywanie przymusu szkolnego, przyznane w artykułach poprzednich Radzie szkolnej okręgowej, może na jej wniosek Rada szkolna krajowa przekazać pojedynczym Radom szkolnym miejscowym, od których orzeczeń rekurs służyć będzie stronom w dniach ośmiu do Rady szkolnej okręgowej.

Art. 39.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obowiązującą artykuły 1—13. włącznie i 40—47. włącznie ustawy krajowej z d. 2. maja 1873. nr. 250. Dz. ust. kraj. wraz ze zmianami w brzmie-

niu tych artykułów późniejszymi ustawami zaprowadzonymi, oraz ustawa krajowa z dnia 2. lutego 1885. nr. 28. *Dzien. ust. kraj.*

Art. 40.

Polecam mojemu Ministrowi Wyznań i Oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.

Motywa

do projektu A) ustawy o zakładaniu i urządzaniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci.

Uchwalając projekt ustawy z d. 24 kwietnia 1894 r. o kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych, uchwalił Sejm krajowy równocześnie wezwanie do c. k. Rządu a względnie c. k. Rady szkolnej krajowej o wypracowanie i przedłożenie na najbliższej sesji sejmowej projektu nowej ustawy o zakładaniu i urządzeniu szkół ludowych.

Projekt opracowany wskutek tego wezwania łączy w jedną całość przepisy obowiązujące w sprawie zakładania i utrzymywania szkół ludowych, które mieszczą się w dwóch osobnych ustawach z dnia 2. maja 1893 (w tytule I i III) i z d. 2 lutego 1895.

Łącząc je razem, poprawiając i uzupełniając w wielu szczegółach, reformuje je nadto projekt w następujących kierunkach:

1) Szkoły nasze ludowe (z wyjątkiem nielicznych szkół wydziałowych) mają charakter elementarny i nie dostarczają ani szkołom fachowym, ani zawodom praktycznym młodzieży należycie przysposobionej. Brakowi temu starała się wprowadzić Rada szkolna zaradzić przez założenie wielu szkół pięcio- i sześcioklasowych i nadanie im w klasach wyższych kierunku handlowo-przemysłowego, ale szkoły te nie mogą zastąpić szkoły wydziałowej, która we wszystkich innych prowincjach monarchii rozwinęła się i stanowi podstawę wykształcenia klasy rzemieślniczej i kupieckiej. Projekt ustawy wypełnia tę dotkliwą lukę naszego ludowego szkolnictwa i w myśl życzenia objawionego w rezolucyi Sejmu krajowego zaprowadza obowiązkowo szkoły wydziałowe męskie i żeńskie w trzydziestu dwóch największych miastach naszego kraju. Szkoły te mają być trzекlasowe, i dlatego obowiązek uczenia na naukę codzienną w tych trzydziestu dwóch miastach należało rozciągnąć z lat. sześciu na lat siedm.

Zaprowadzenie szkół wydziałowych z początkiem roku szkolnego 1895/6 nie ulegnie zresztą trudności, gdyż Rada szkolna krajowa urządzając od r. 1893 osobne kursa dla nauczycieli wydziałowych, roz-

porządza już dostateczną liczbą nauczycieli wydziałowych, a potrzebne książki szkolne są też wydrukowane.

2) Nauka dopełniająca trzechletnia, zaprowadzona ustawą z r. 1885 w kraju naszym, nie odpowiada dotychczas swemu zadaniu. Kursa dopełniające połączone ze szkołami ludowymi mają charakter zbyt ogólny i nie dają młodzieży zajętej już w zawodzie praktycznym tego, czego ona potrzebuje. Inne kursa uzupełniające, urządzone osobno, mają materiał uczniów zbyt różnorodny, nie mają często fachowych nauczycieli, skarżą się na nieregularną frekwencję i nie spełniają też swego zadania w pożądaney mierze. Projekt ustawy reguluje całą naukę dopełniającą przy szkołach ludowych, zapewnia jej fachowych nauczycieli i nadaje jej praktyczny kierunek. Czyni to najpierw przeto, że naukę dopełniającą dzieli na rolniczą i przemysłowo-handlową a tę ostatnią wszędzie, gdzie potemu będą warunki, każe dzielić na handlową i przemysłową osobno, a nadto naukę przemysłową poleca specjalizować na pojedyncze działy przemysłu. Przez to dopiero będzie ona odpowiadała wprost praktycznej potrzebie. Następnie w nauce tej zaprowadza ściśle kategorie, zależne od przygotowania uczniów, czego dotychczasowa nauka nie uwzględniała, a mając w jednej klasie materiał uczniów zbyt różnorodny, nie osiągała rezultatów. Dlatego dla młodzieży, która ukończyła szkoły pięcio- lub sześcioklasowe i wydziałowe, urządzi się, o ile to będzie możliwem, kursa nauki dopełniającej oddzielnie od młodzieży, która ukończyła szkoły mniejklasowe, a osobno znów urządzi się naukę dla młodzieży, która obowiązkowi nauki codziennej nie uczyniła zadość a z powodu swego wieku i zajęcia już do tej nauki pociągniętą być nie może. Według projektu kursa uzupełniające będą miały młodzież jednolicie przygotowaną, będą więc mogły trzymać się ściśle przepisane go planu, a poziom nauki da się w nich naprawdę podnieść i utrzymać.

3) Nieregularność frekwencji stanowi dotychczas wielką przeszkodę w rozwoju naszych szkół, mianowicie wiejskich, i pozbawia naukę istotnego skutku. Projekt ustawy zaradza temu najpierw przeto, że obowiązek rozpoczęcia nauki szkolnej przesuwają na ukończony siódmy rok życia, a zatem usuwają ze szkoły dzieci nierozwinięte, które dlatego regularnie do niej nie mogą uczęszczać. Następnie zaś wykonanie przymusu szkolnego składa projekt w ręce odpowiedniejszej, Rady szkolnej okręgowej.

4) Spełniając rezolucję powziętą przez Sejm krajowy na ubiegłej sesyi, umożliwia projekt założenie wyższych zakładów naukowych dla dziewcząt w większych miastach. Nie będzie to gimnazjum klasyczne, któreby płec żeńską wyprowadzało z właściwego jej zakresu, lecz szkoła, która ją w tym zakresie wykształci. Wyższa szkoła wydziałowa, obejmująca sześcioletni kurs nauki dla dziewcząt, które ukończyły czteroletnią naukę elementarną, ma uczynić zadość potrzebie intelligencji miejskiej tam, gdzie się ta potrzeba rzeczywiście objawi i w ofiarach pieniężnych wyraz swój znajdzie. Surrogatem takiej szkoły są już dzisiaj kursa dodatkowe, istniejące przy niektórych szkołach wydziałowych, jedno- lub dwuletnie. Pomiedzy niemi a czterema klasami szkoły wy-

działowej nie było jednak należytego związku, a plan naukowy nie przedstawiał całości, którą obecny projekt tworzy.

Pojedyncze postanowienia projektu, oparte na tych zasadach, motywuje się w porównaniu z obowiązującymi ustawami w sposób następujący:

Art. 1. ustęp 1. powtórzony dosłownie z art. 1. ustępu 1. ustawy z 2. lutego 1885.

Ustęp 2. wzięty z art. 1. ustępu 2. tejże ustawy. dokładniej stylizowany.

Art. 2. powtórzony z art. 1. ustawy z d. 2. maja 1893.

Art. 3. powtórzony z art. 4. ustawy z r. 1893 (w brzmieniu z r. 1885) ze zmianą stylistyczną w ostatnim ustępie i z dodaniem ustępu trzeciego, w którym rozstrzygniętą została kwestya nasuwająca w praktyce trudności.

Art. 4., 5. i 6. odpowiadają art. 8. ustawy z r. 1873, normują jednak dokładniej obowiązek podziału jednej szkoły na dwie szkoły w razie wielkiego napływu uczniów. Ma to nastąpić mianowicie wówczas, jeżeli w czterech niższych klasach istnieją oddziały równorzędne. W ten sposób zapobiegnie się potwornym stosunkom niektórych miast, w których przy jednej szkole istnieje kilkanaście oddziałów równorzędnych, przez co nadzór i prowadzenie szkoły staje się niemożliwym, a nauczyciele tymczasowi nigdy nie mogą uzyskać stałej posady.

Taki sam rozdział nastąpić powinien w rozległych gminach wiejskich, w których młodzież dla trudności komunikacyi do jednej szkoły uczęszczać nie może.

Obu tych postanowień brakło dotychczas.

Art. 7. zmienia art. 5. ustawy z r. 1873 (w brzmieniu z r. 1885), w myśl którego o założeniu każdej szkoły wydziałowej i o jej kosztach orzekał Sejm, i wprowadza nową zasadę, normując, gdzie i kiedy szkoła wydziałowa założona być z urzędu musi. Ma to nastąpić w 32 większych miastach i pod warunkiem, że zapewnioną będzie dostateczna liczba dzieci.

Koszta utrzymywania szkół takich wydziałowych trzechklasowych pokrywane będą tak jak koszta obowiązkowych szkół pospolitych. Nakładać z tego tytułu osobny ciężar na miasta wydało się rzeczą niewłaściwą, gdyż szkoła wydziałowa ma być zakładana z urzędu, a nadto artykułem 16. ustawy z d. 24. kwietnia 1894 r. miasta te pociągnięte już zostały z tego tytułu do wyższych prestacyi. Jeżeli jednak gmina życzyć sobie będzie szkoły wydziałowej więcej jak trzyklasowej, to w myśl art. 14. musi nadwyżkę kosztów sama pokryć.

Art. 8. odpowiada drugiemu ustępowi art. 2. ustawy z r. 1873, oraz 3. ustępowi art. 6. ustawy z r. 1883., zniża jednak naukę z lat czterech na trzy, gdyż nauka wydziałowa obowiązkowa czteroletnia nie ma w kraju naszym warunków, mianowicie dla młodzieży męskiej.

Art. 9. odpowiada piątemu ustępowi art. 6. ustawy z r. 1885.

Art. 10. jest konsekwencyą drugiego ustępu art. 1. projektu i stylizuje dokładniej ustęp 4. art. 6. ustawy z r. 1885.

Art. 11. odpowiada pierwszym ustępom art. 6. ustawy z r. 1885., opuszcza jednak zupełnie szkoły wydziałowe rolnicze, które w kraju

naszym nie mają warunków bytu. Potrzebie rolnictwa uczynią zadość dopełniające kursa rolnicze projektowane w art. 19.

Art. 12. odpowiada art. 7. i 8. ustawy z r. 1835, określa dokładniej naukę języków, a opuszcza technologię jako osobny przedmiot, gdyż wiadomości technologiczne podane być mogą najlepiej przy naukach przyrodniczych.

Art. 13. odpowiada art. 9. ustawy z r. 1885, z małymi zmianami, podyktowanemi tem, że kurs będzie trzech- nie czteroletni.

Art. 14. o wyższych szkołach wydziałowych uzasadniony na wstępie.

Art. 15.—23. wchodzi w życie w miejsce art. 3. i 4. ustawy z r. 1885., zbyt ogólnikowo sformułowanych, i nadają całej nauce dopełniającej praktyczny kierunek, jak to na wstępie uzasadniono.

Art. 17. dotyka ważnej kwestyi wynagrodzenia nauczycieli nauki dopełniającej. Dotychczas udzielają jej nauczyciele w granicach swego ustawowego obowiązku, t. j. w myśl art. 17 ustawy z dnia 17. stycznia 1883 Nr. 16 Dz. u. kr. bez wynagrodzenia, jeżeli liczba godzin nauki udzielanej przez nich w ogóle wynosi 30 godzin tygodniowo, zaś za małym wynagrodzeniem, o ile ten wymiar przekracza.

Ponieważ jednak według projektu liczba godzin nauki dopełniającej w niektórych szkołach znacznie się zwiększy i wymagać będzie specjalnego wykształcenia ze strony nauczyciela, przeto niskie to wygro-dzenie nie mogło pozostać i należało je znacznie powiększyć. Zamiast to wprost czynić, projekt obiera inną drogę, bo w tych wszystkich szkołach, w których nauka dopełniająca będzie mieć więcej fachowy kierunek, mnoży liczbę nauczycieli. I tak w szkołach z kursami rolniczymi tworzy projekt posadę osobną nauczyciela rolnictwa, szkoły zaś z kursami przemysłowymi zamienia na wydziałowe, przezco przybywają w nich po dwie nowe posady a płace nauczycieli się zwiększają. Droga to właściwsza, bo nauczycielom zapewnia stałe większe utrzymanie, nie przeciąża ich pracą, a kursom praktycznym zapewnia siły fachowe. Gdzieby to nie wystarczało, tam przyjęci być mogą do pewnych przedmiotów nauczyciele pomocniczy z poza nauczycieli ludowych za osobnem, ugodzonym wynagrodzeniem.

Art. 19 opiera się na zasadach, które Rada szkolna na ubiegłej sesyi przedłożyła już Sejmowi krajowemu i na podstawie których uzyskała kredyt celem wykształcenia nauczycieli rolnictwa.

Art. 24 do 26 odpowiadają art. 11 i 12 ustawy z r. 1885 oraz art. 3 ustawy z r. 1873, redukując jednak całą sprawę kursów dodatkowych do rzeczywistej potrzeby i stosunków i normując koszta ich utrzymania.

Art. 27, 28 i 29 odpowiadają art. 9—13 ustawy z r. 1873, dokładnie rzecz formułując.

Art. 29. jest ważnem stwierdzeniem kompetencyi Rady szkolnej krajowej, bo pozostawia jej uznaniu urządzenie szkół i kursów w kierunku praktycznym, o ile ustawa go nie przesądziła. Ustawa zaś ogranicza się do norm najogólniejszych, wychodząc z tego założenia, że szkoły naprawdę praktyczne muszą swe urządzenie stosować do życia i jego zmieniających się potrzeb, a więc rozwijać i zmieniać. Dlatego

przy nauce dopełniającej projekt ustawy wstrzymuje się nawet od wylizania przedmiotów nauki.

Art. 30. do 32. o obowiązku uczęszczania do szkoły, wzięte są z art. 40 i 41 ustawy z r. 1873 z tą jednak zmianą że: 1) w miastach mających szkoły wydziałowe przymus szkolny rozszerzają z lat sześciu na siedm, ażeby szkołom tym zapewnić warunki bytu a poziom wykształcenia podnieść; 2) początek nauki szkolnej przenoszą z ukończonego szóstego na ukończony siódmy rok życia, gdyż doświadczenie okazało, że w Galicyi ogół młodzieży w siódmym roku życia z mało jest fizycznie i umysłowo rozwinięty, ażeby z nauki szkolnej z pożytkiem mógł korzystać.

Art. 33 do 38 odpowiadają art. 42 45 ustawy z r. 1873, wprowadzając tę zmianę, że wykonywanie przymusu szkolnego odbierają Radom szkolnym miejscowym a wkładają na Rady szkolne okręgowe. Doświadczenie pouczyło bowiem, że Rady szkolne miejscowe obowiązku tego, z małymi wyjątkami, wcale nie spełniają, są bowiem zbyt zależne od miejscowych wpływów i stosunków.

Przy tej sposobności uregulowano zarazem jak najpraktyczniej postępowanie przy wymierzaniu kar za nieposyłanie dzieci do szkoły.

Ustawa

z dnia , . . . zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 25. czerwca 1873 Dz. u. kr. Nr. 255 o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych w Galicyi i Krakowie.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 1—19 jakoteż końcowego ustępu §. 21 z dnia 25. czerwca 1873 Dz. u. kr. Nr. 255 o władzach nadzorczych miejscowych i okręgowych dla szkół ludowych przestają obowiązywać w dotychczasowem brzmieniu, a mają brzmieć jak następuje.

§. 1. Szkoły ludowe utrzymywane w całości lub częściowo z funduszów państwa, kraju, powiatu, gminy lub obszaru dworskiego zostają pod nadzorem Rady szkolnej miejscowej.

§. 2. Nadzór nad szkołami terytorjum ustanowionego prawomocnem orzeczeniem organizacyjnem wykonywa jedna Rada szkolna miejscowa.

Rada szkolna okręgowa może jednak dla szkół kilku takich terytorjów utworzyć jedną Radę szkolną miejscową.

Taksamo może Rada szkolna okręgowa na wniosek reprezentacji gminnej podzielić miejscowości, w których jest kilka szkół, na kilka dzielnic szkolnych. W tym przypadku dla każdej dzielnicy szkolnej utworzyć należy osobną Radę szkolną miejscową, zachowując podane w tym względzie poniżej przepisy.

W miastach tworzących dla siebie osobny okręg szkolny może Rada szkolna krajowa na wniosek reprezentacji gminnej funkcyę Rady szkolnej miejscowej poruczyć Radzie szkolnej okręgowej.

§. 3. Rada szkolna miejscowa składa się z reprezentantów kościoła, szkoły, gminy, obszaru dworskiego, tudzież z delegata mianowanego przez Wydział Rady powiatowej.

Osoba mająca prawo prezentowania nauczyciela ma prawo wstąpić jako członek do Rady szkolnej miejscowej i brać udział w obradach z prawem głosowania, czy to osobiście, czy przez swego zastępcę.

W miastach, w których korporacye i instytucye kupieckie i przemysłowe przyczyniają się stałymi dobrowolnymi datkami do utrzymania szkoły lub kursów z nią połączonych, może Rada szkolna krajowa

przyznać tymże korporacyom i instytucyom prawo wysyłania swego reprezentanta do Rady szkolnej miejscowej z prawem głosowania.

Każdy członek rady szkolnej miejscowej ma w niej tylko jeden głos, chociażby miał kilka tytułów do zasiadania w niej.

§. 4. Reprezentantami kościoła w Radzie szkolnej miejscowej są każdorazem duszpasterze miejscowi.

Gdzie się znajduje dwóch lub więcej duszpasterzy tego samego wyznania i obrządku, tam wyższa władza kościelna wyznacza tego, który ma być członkiem Rady szkolnej miejscowej.

W celu strzeżenia religijnych interesów młodzieży izraelskiej wstępuje do Rady szkolnej miejscowej reprezentant wyznaczony przez zwierzchność wyznaniową.

§. 5. Kierownik szkoły jest jej reprezentantem w Radzie szkolnej miejscowej.

Gdzie kilka szkół podlega jednej Radzie szkolnej miejscowej, tam wstępuje do niej jako członek nauczyciel kierujący jedną z tych szkół, którego Rada szkolna okręgowa przeznaczy. Nauczyciele kierujący innych szkół uczestniczą jednak w obradach z głosem doradczym.

§. 6. Reprezentantów gminy i ich zastępców wybiera do Rady szkolnej miejscowej reprezentacja gminna; w razie zaś jeżeli do zakresu jednej Rady szkolnej miejscowej należy kilka gmin, każda reprezentacja gminna wybiera osobno swoich, względnie swojego reprezentanta.

Reprezentantów gminy, a względnie gmin w Radzie szkolnej miejscowej jak również ich zastępców ma być najmniej dwóch, najwięcej siedmiu. Ilość ich oznacza Rada szkolna okręgowa, określając zarazem liczbę reprezentantów każdej gminy, jeżeli kilka gmin do zakresu Rady szkolnej miejscowej należy.

Wybór dokonywa się absolutną większością głosów na lat sześć. Po trzech latach wszakże ustępuje z Rady szkolnej miejscowej połowa, jeżeli zaś liczba jest nieparzysta, większa połowa reprezentantów gminy i ich zastępców, a to za pierwszym razem losem, następnie kolejną. Wybór ponowny jest dopuszczalny.

§. 7. Wybrany do Rady szkolnej miejscowej może być każdy, kto jest obieralnym do reprezentacji jednej z gmin, należących do zakresu Rady szkolnej miejscowej. Utrata prawa wyborczego pociąga za sobą wykluczenie z Rady szkolnej miejscowej.

Od przyjęcia wyboru do Rady szkolnej miejscowej ten tylko uchylić się może, komu ustawa gminna tożsamo prawo co do Rady gminnej przyznaje, albo kto przez ostatnich sześć lat był członkiem Rady szkolnej miejscowej. Za nieusprawiedliwione nieprzyjęcie wyboru karze Rada szkolna okręgowa grzywnami od 20—100 zł., które mają być użyte na przybory szkolne dla ubogiej młodzieży szkolnej.

§. 8. Każdy właściciel obszaru dworskiego lub obszarów dworskich, leżących w terytoryum Rady szkolnej miejscowej, ma prawo brać udział w jej obradach z głosem stanowczym, czy to osobiście, czy też przez swego zastępcę. Właścicie obszaru dworskiego może także wyznaczyć stałego reprezentanta, który mandat swój tak długo zatrzymuje

dopóki Rada szkolna miejscowa nie otrzyma pisemnego doniesienia o jego odwołaniu.

Jeżeli obszar dworski należy do kilku współwłaścicieli, lub jeżeli w jednej gminie katastralnej jest kilka obszarów, wszyscy razem wyznaczyć mają do Rady szkolnej miejscowej tylko jednego reprezentanta i jego zastępcę. Delegacja taka ważną jest na lat sześć.

Jeżeli ci właściciele nie mogą się zgodzić na wybór reprezentanta względnie jego zastępcy, wyznacza tychże z pośród nich Rada szkolna okręgowa.

§. 9. Rada szkolna miejscowa ma starać się troskliwie o interesy materialne szkoły jakoteż popierać powagę szkoły i nauczycieli.

W szczególności winna Rada szkolna miejscowa w granicach każdorazem obowiązujących ustaw i rozporządzeń:

1) Zarządzać funduszem szkolnym miejscowym, tudzież majątkiem zakładowym szkolnym, z zachowaniem postanowień aktów fundacyjnych, tudzież czuwać nad tem, aby prestaty w naturaliach na rzecz szkoły i nauczyciela regularnie były uiszczane.

2) Starać się o dostarczanie szkole potrzebnego budynku, gruntów i sprzętów szkolnych, jakoteż o utrzymanie ich w dobrym stanie i prowadzić inwentarz własności szkolnej.

3) Wpływać drogą zachęty i rady na rodziców i opiekunów, aby dzieci do szkoły posyłali, i przyczyniać się do wykonywania przyrzeczeń szkolnych.

4) Starać się o książki szkolne i inne środki pomocnicze dla ubogich uczniów. jak niemniej zakupno i utrzymanie przyborów naukowych.

5) Czuwać nad zachowaniem się młodzieży szkolnej po za szkołą.

6) Godzić wedle możności spory nauczycieli z gminą lub członkami gminy, o ile spory te wynikają ze stosunków szkolnych.

7) Czuwać nad udzielaniem nauki w przepisanej liczbie godzin i w czasie planem nauki wskazanym i udzielać urlopu nauczycielom w granicach osobnymi przepisami określonych.

8) Zawiadamiać Radę szkolną okręgową o wszystkim, co niekorzystnie wpływa na szkołę a czego Rada szkolna miejscowa usunąć nie może.

9) Podawać wyjaśnienia, opinie i wnioski reprezentacji gminnej i władzom przełożonym, bądź z własnej inicjatywy, bądź na żądanie.

10) Wykonywać wszystko, co jej na mocy ustaw i rozporządzeń wyższych władz szkolnych poruczonem zostanie.

§. 10. Z pod władzy Rady szkolnej miejscowej wyjęte są szkoły ćwiczeń, połączone z seminariami nauczycielskimi; tam tylko, gdzie szkoły takie w całości lub częściowo utrzymywane są ze środków gminnych, ma nad nimi Rada szkolna miejscowa władzę określoną w §. 9. ustępie 1. 2. 4.

§. 11. Członkowie rady szkolnej miejscowej wybierają z pomiędzy siebie absolutną większością głosów przewodniczącego i jego zastępcę na przeciąg lat trzech.

Nauczyciele szkół podlegających Radzie szkolnej miejscowej nie mogą jej przewodniczyć.

Gdyby przewodniczący lub jego zastępca z powodu jakiegokolwiek przeszkody nie mógł przewodniczyć na posiedzeniu, kieruje obradami najstarszy wiekiem z obecnych członków Rady szkolnej miejscowej.

Rada szkolna miejscowa, skoro się ukonstytuowała, donieść o tem powinna reprezentacji gminnej, względnie reprezentacyom gminnym i Radzie szkolnej okręgowej.

§. 12. Termina zwyczajnych posiedzeń Rad szkolnych miejscowych oznacza Rada szkolna krajowa drogą rozporządzenia.

Przewodniczący może jednak zwołać nadzwyczajne posiedzenie, ilekroć uzna to za potrzebne, winien zaś to uczynić w przeciągu trzech dni, jeżeli tego Rada szkolna okręgowa lub dwóch członków Rady szkolnej miejscowej zażąda.

§. 13. Do ważności uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej połowy członków i absolutna większość głosów. Przewodniczący ma prawo głosowania, a w razie równości głosów to zdanie staje się uchwałą, za którem przewodniczący głosował.

Przewodniczący ma prawo zawiesić przeprowadzenie uchwał sprzeciwiających się według jego zdania ustawie albo interesom szkoły, ma jednak w takim przypadku do trzech dni sprawę przedstawić do rozstrzygnięcia Radzie szkolnej okręgowej.

Zażalenia przeciw rozporządzeniom Rady szkolnej miejscowej idą do Rady szkolnej okręgowej. Wnosić je należy w przeciągu ośmiu dni po doręczeniu w Radzie szkolnej miejscowej i mają moc odraczającą.

§. 14. Żaden z członków Rady szkolnej miejscowej nie może brać udziału w obradach i głosowaniu nad sprawami tyjącymi się interesów jego lub jego rodziny aż do czwartego stopnia.

§. 15. Jeżeli członkowie Rady szkolnej miejscowej, mimo należycie doręczenia im wezwania, na posiedzenie Rady szkolnej miejscowej nie przybyli w wymaganym komplecie, a sprawa zwłoki nie cierpi, obecni na posiedzeniu członkowie mogą ją sami uchwalić.

W sprawach zaś nieprzewidzianych i tak naglących, że wszelka zwłoka byłaby połączoną ze szkodą szkoły, może przewodniczący sam wydać zarządzenie, jeżeli bezzwłoczne zwołanie Rady szkolnej miejscowej nie jest możliwem; winien jednak na najbliższem posiedzeniu podać wydane rozporządzenie do zatwierdzenia.

Z wyjątkiem tego jednego przypadku nie służy prawo wydawania zarządzeń ani przewodniczącemu, ani pojedynczym członkom, lecz jedynie Radzie szkolnej miejscowej jako takiej.

§. 16. Przewodniczący jest organem wykonawczym Rady szkolnej miejscowej, podpisuje jej uchwały i pisma i prowadzi jej kasowość i rachunki, o ile rzecz ta nie jest przekazaną kasie gminnej. Do wykonania ważniejszych uchwał może jednak Rada szkolna miejscowa dać mu jednego lub dwóch swoich członków.

W szczególności obowiązkiem jest przewodniczącego celem wykonania bezpośredniego nadzoru nad szkołami w zakresie przyznanym Radzie szkolnej miejscowej zwiedzać szkołę peryodycznie i donosić Radzie szkolnej miejscowej o potrzebach szkoły i o przeszkodach, które należy usunąć.

Gdzie stosunki tego wymagają, tam Rada szkolna okręgowa może do wyręczenia przewodniczącego z pośród członków Rady szkolnej miejscowej mianować osobnego nadzorcę szkolnego, przekazując mu prowadzenie kasowości i rachunków, wykonywanie zarządzeń Rady szkolnej miejscowej i peryodyczne zwiedzanie szkoły.

Zwiedzanie szkoły przez inne osoby zależne jest od specjalnego zezwolenia Rady szkolnej miejscowej.

§. 17. Członkowie Rady szkolnej miejscowej nie mają prawa do wynagrodzenia za sprawowanie swych czynności.

Koszta kancelaryjne niezbędne pokrywa fundusz szkolny miejscowy.

§. 18. Nadzorowanie nauki religii udzielanej w szkole należy do duszpasterzy w skład Rady szkolnej miejscowej wchodzących, nie uwłączając postanowieniom §. 2 ustawy państwowej z 25. maja 1868 (Dz. p. p. Nr. 48).

§. 19. Jeżeli przewodniczący Rady szkolnej miejscowej mimo udzielonego mu przez Radę szkolną okręgową upomnienia zaniedbuje swe obowiązki a w szczególności nie zwołuje potrzebnych posiedzeń lub na szkodę szkoły działa, ma Rada szkolna okręgowa prawo złożyć go z godności przewodniczącego i wezwać Radę szkolną miejscową do wyboru innego przewodniczącego.

Jeżeli Rada szkolna miejscowa mimo upomnienia jej nie spełnia swego zadania lub zakres swego działania przekracza, Rada szkolna okręgowa może ją rozwiązać i albo nowe wybory zarządzić, albo postąpić w myśl drugiego ustępu §. 2-go niniejszej ustawy.

Od tych orzeczeń Rady szkolnej okręgowej dozwolony jest rekurs w dniach ośmiu do Rady szkolnej krajowej i rekurs ten ma moc wstrzymującą.

Art. II.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

Motywa

do projektu B) ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z d. 25. czerwca 1873 o władzach nadzorczych dla szkół ludowych (Dz. u. kr. Nr. 255.)

§. 1. *projektu* zgodny z §. 1. ustawy dotychczasowej, dodane jednak słowa „i obszaru dworskiego“ dlatego, że ustawa krajowa z dnia 24. kwietnia 1894 Nr. 49 Dz. u. kr. pociągnęła obszary dworskie na równi z gminami do ponoszenia ciężarów szkolnych.

§. 2. *projektu* w pierwszych dwóch ustępach odpowiada §. 2. ustawy, określa jednak dokładniej zakres terytoryalny Rady szkolnej miejscowej; w ustępie trzecim zgodny z §. 8. ustawy.

Ustęp czwarty projektu orzekający, że w miastach, tworzących osobny okręg szkolny, funkcyje Rady szkolnej miejscowej mogą być przeniesione na okręgową, umieszczono dla uregulowania stosunków, które się pod tym względem wytworzyły w Krakowie i Lwowie. W obu tych miastach nie powstały dotychczas Rady szkolne miejscowe, a funkcyjami ich dzieliły się dowolnie Rada szkolna okręgowa i Magistrat miasta.

§. 3. projektu w dwóch pierwszych ustępach odpowiada projektowi uchwalonemu przez Sejm na ostatniej sesyi z małą stylistyczną zmianą.

Ustęp 3 §. 3. projektu wprowadza rzecz nową, udział korporacyi handlowych i przemysłowych w Radzie szkolnej miejscowej w miastach. Udział ten pożądanym jest, bo szkoły miejskie w klasach wyższych i w nauce dopełniającej, mają kierunek handlowy i przemysłowy, a Rada szkolna miejscowa zyskać tylko może na tem, że w tym kierunku będzie miała członka fachowo wykształconego.

§. 4. projektu zgodny z §. 4. ustawy.

§. 5. projektu zgodny z §. 5. ustawy, z opuszczeniem zbędzonego objaśnienia w nawiasie.

§. 6. projektu odpowiada §. 6. ustawy z pewnemi zmianami. Wybór reprezentantów gmin, dokonywa się obecnie na zgromadzeniu wszystkich reprezentacyi gminnych, które jednak trudno doprowadzić do skutku i w którym pewne gminy mogą być tak zmajoryzowane, że w Radzie szkolnej miejscowej nie mają żadnego reprezentanta. Dlatego projekt dokonanie wyboru porucza każdej gminie z osobna, a przytem ze względu na większe miasta, połączone z kilku gminami sąsiednimi, maximum liczby członków podnosi z 5 na 7.

§. 7. projektu zgodny z §. 7. ustawy ze zmianą stylistyczną.

§. 8. projektu reguluje prawo udziału obszaru dworskiego w Radzie szkolnej miejscowej. Właścicielowi obszaru przyznano tu nie tylko prawo osobistego udziału lub wysłania na posiedzenie chwilowego zastępcy, lecz także prawo wydelegowania stałego reprezentanta, który byłby członkiem Rady, a jako taki mógłby być wybranym jej przewodniczącym. W takim razie właściciel obszaru osobiście nie może już brać udziału w Radzie. Postanowienie to pożądanem jest dla właścicieli kilku rozrzuconych majątków.

§. 9. projektu zmienia §. 9. ustawy dotychczasowej. Ustawa ta określała szczegółowo niektóre prawa i obowiązki Rady szkolnej miejscowej, odnoszące się do zarządu majątku szkolnego, do wykonywania przymusu i do nominacyi nauczycieli, które to prawa dokładniej i inaczej określone są w innych ustawach, a w szczególności w ustawie o kosztach zakładania i utrzymania szkół z dnia 24. kwietnia 1894 Nr. 49. Dz. u. kr., w ustawie o obowiązku posyłania do szkół dzieci z dnia 2. maja 1873. Nr. 250. Dz. u. kr., zmienionej ustawą z dnia 2. lutego 1885. Nr. 29. Dz. u. kr. i w ustawie o stosunkach prawnych nauczycieli z dnia 1. stycznia 1889. Nr. 16. Dz. u. kr. Dlatego projekt opuszcza te szczegółowe postanowienia, zawarte w alinei 1—10. i 16., a natomiast w alinei 1., 2., 3. zaznacza tylko ogólnikowo prawa i obowiązki Rady szkolnej miejscowej w tym kierunku. Alinea 4. odpowiada

alinei 6. ustawy. Alinea 5. odpowiada alinei 13. ustawy, uwalnia jednak Radę szkolną miejscową od czuwania nad prowadzeniem się nauczycieli, bo lepiej spełnia to Rada szkolna okręgowa, i od czuwania nad karnością szkolną, bo to należy do nauczycieli. Oba te postanowienia ustawy są dotychczas tylko źródłem niesnasek i nieporządków. Alinea 6. odpowiada alinei 15. ustawy, uwalnia jednak Radę szkolną miejscową od godzenia sporów pomiędzy nauczycielami, bo lepiej spełni to Rada szkolna okręgowa.

Alinea 7. odpowiada al. 11. i 12. ustawy z lepszą stylizacją.

Alinea 8. zawiera nowe postanowienia.

Alinea 9. odpowiada al. 17. ustawy.

Alinea 10. formułuje lepiej wstępne postanowienia §. 9. ustawy.

We wstępnem postanowieniu §. 9. projektu podano natomiast istotne zadanie Rady szkolnej miejscowej, które polega na tem, ażeby szkołę popierać, nie zaś ażeby w niej rządzić. Rządy w szkole należą do Rady szkolnej okręgowej i do inspektora okręgowego. O ile bowiem rady szkolne miejscowe obecnie chciały w szkole rządzić, o tyle okazywało się często, że zadaniu temu nie umieją sprostać, a szkole tylko szkodę przynoszą. Dlatego projekt z §. 9. usuwa wszystko, coby Radę szkolną miejscową do rządzenia szkołą, nauczycielem i nauką mogło uprawniać, a podnosi natomiast istotne jej wobec szkoły zadanie.

§. 10. projektu zgodny z §. 10. ustawy.

§. 11. projektu zgodny z §. 11. ustawy.

§. 12. projektu odpowiada §. 12. ustawy, oddaje jednak Radzie szkolnej krajowej prawo wyznaczania terminów zwyczajnych posiedzeń Rad szkolnych miejscowych.

§. 13. projektu formułuje dokładniej §. 13. ustawy.

§. 14. projektu zgodny z §. 14. ustawy.

§. 15. projektu w pierwszej części zawiera nowe potrzebne postanowienia, w drugiej odpowiada §. 15. ustawy, w trzeciej dla związku odpowiada końcowemu ustępowi §. 16. ustawy.

§. 16. projektu uchyla zupełnie nadzór miejscowy szkół pod względem dydaktyczno-pedagogicznym, istniejący obecnie w myśl §. 16 ustawy, gdyż nadzór ten dotychczas nie przynosił korzyści, a bardzo często szkody. Nadzór pedagogiczno-dydaktyczny musi być skupiony w jednym ręku, tj. inspektorów szkolnych okręgowych, którzy obecnie w Galicyi w skutek ustawy państwowej z d. 2. czerwca 1892. Nr. 92. Dz. u. p. mają zapewnione urzędowe stanowisko i którzy wskutek pomnożenia ich posad mogą zupełnie sprostać swemu zadaniu.

Natomiast §. 16. projektu reguluje ważną sprawę wykonywania uchwał Rady szkolnej miejscowej. Nie zawsze może tem, jak doświadczenie uczy, zająć się jej przewodniczący, albo dla braku wykształcenia, albo dla wieku swego i innych obowiązków. W tych przypadkach Rada szkolna okręgowa ma w projekcie przyznane prawo ustanawiania organu wykonawczego rady szkolnej miejscowej w osobie tj. nadzorczy szkolnego. Postanowienie to jest niezbędne, ażeby szkole zabezpieczyć co potrzeba, a funduszom szkolnym miejscowym zapewnić należyty zarząd. Jest ono tem więcej uzasadnionem, że wskutek ustawy krajowej z dnia 24. kwietnia 1894. Nr. 49. Dz. u. kr. do funduszków

szkolnych miejscowych będzie się często i znacznie przyczyniał fundusz szkolny krajowy, a subwencye jego znajdują się pod zarządem Rad szkolnych miejscowych.

Końcowy ustęp §. 16. projektu zwiedzanie szkół przez członków Rady szkolnej miejscowej czyni zależnem od uchwały tejże Rady. Postanowienie to jest pożądanem, gdyż obecnie nieoświeceni członkowie Rady szkolnej miejscowej zwiedzali nieraz szkołę tylko w tym celu, ażeby wywoływać zajścia z nauczycielami.

§. 17. projektu odpowiada §. 17. ustawy z małą zmianą, że koszta kancelaryjne przenosi na fundusz szkolny miejscowy.

§. 18. projektu zgodny z §. 18. ustawy.

§. 19. projektu uchylony już ustawą z d. 1. stycznia 1889 o stosunkach prawnych nauczycieli Nr. 16. Dz. u. kr.

W miejsce tego §-fu projekt wprowadza postanowienia dające władzom wyższym pewne prawa wobec Rad szkolnych miejscowych, zaniedbujących swoje obowiązki. Doświadczenie nauczyło, że postanowienia takie są konieczne.

Dotychczas istnieje anomalia, że wszystkie ciała reprezentacyjne, jak rady powiatowe, rady gminne, mogą być rozwiązane, jedna Rada szkolna miejscowa nie może być rozwiązana, choćby najgorzej postępowała.
